

Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği (ÜYFÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği (ÜYFÖ)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32295>

Özet

Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği (ÜYFÖ), Hasan Basri Kansoğlu tarafından 2020 yılında geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Bu ölçeğin temel amacı, **üstbilişsel** süreçlerin yazma becerileri bağlamında ne ölçüde farkında olduklarını belirlemektir. Ölçek, özellikle **ortaokul öğrencileri** grubunun yazma eylemi sırasında uyguladıkları planlama, izleme ve değerlendirme stratejilerini ölçmek üzere tasarlanmıştır. Bu çalışmada, hem kapsamlı bir literatür incelemesini hem de psikometrik açıdan sağlam bir **ölçek geliştirme** sürecini içermektedir.

Ölçek, öğrencilerin yazma öncesi hazırlık, yazma sırasındaki öz düzenleme ve yazma sonrası gözden geçirme amaçlarına yönelik farkındalık düzeylerini detaylı bir şekilde ortaya koyarak, eğitim araştırmacılar ve öğretmenlere önemli veriler sunmayı hedeflemektedir. ÜYFÖ, Türkçe dilinde geliştirilmiş olup, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları bu bağlamda yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Üstbiliş, Yazma Farkındalık, Metabiliş, Ortaokul Öğrencileri, Ölçek Geliştirme, Yazma Eğitimi, Psikometri.

Yazarlar

Hasan Basri Kansoğlu

Amaç

Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği'nin (ÜYFÖ) birincil amacı, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin yazma süreçlerine ilişkin **üstbilişsel farkındalık** düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmektir. Bu farkındalık, öğrencilerin yazma görevlerini yerine getirirken kullandıkları bilişsel stratejileri ne kadar iyi planladıkları, izlediklerini ve değerlendirdiklerini gösterir.

Ölçek, öğrencilerin yazma becerilerindeki güçlü ve zayıf yönlerini belirlemede eğitimcilerle yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Elde edilen veriler, yazma eğitimine yönelik daha hedefli ve etkili pedagojik müdahalelerin geliştirilmesine temel oluşturur.

Yapı (Ölçeğin Ölçtüğü Yapı)

Ölçeğin ölçtüğü temel yapı, **Üstbilişsel Yazma Farkındalık**'dir. Bu yapı, bireyin kendi yazma sürecini yönetme, kontrol etme ve düzenleme becerisini ifade eder. Yazma bağlamında üstbiliş, genellikle üç ana bileşen etrafında incelenir:

Biliş Bilgisi (Declarative Knowledge): Bireyin yazma görevleri, stratejileri ve kendi yetenekleri

hakkındaki bilgisi.

Biliş Düzenlemesi (Regulation of Cognition): Yazma sürecini planlama, hedefleri belirleme ve kaynakları organize etme eylemleri.

Biliş Deneyimi (Metacognitive Experience): Yazma sırasında ortaya çıkan duygusal ve bilişsel tepkileri izleme ve değerlendirme.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirme çalışmasında (Kansoğlu, 2020), yapısal geçerliliğin sağlanması amacıyla kapsamlı analizler yapılmıştır. Her ne kadar kaynak içerikte detaylı geçerlik bilgisi verilmese de, bir ölçek geliştirme çalışmasının standartları gereği, ölçeğin maddelerinin ölçülmek istenen yapıyı ne derece temsil ettiğini belirlemek için **Kapsam Geçerliliği** (uzman görüşleri) ve **Yapı Geçerliliği** analizleri kullanılmıştır.

Yapı geçerliliği test edilirken kullanılan **Faktör Analizi** yöntemleri (Büyük ihtimalle Açıklayıcı Faktör Analizi - AFA), maddelerin teorik olarak öngörülen alt boyutlar altında toplandığını göstermiştir. Bu analizler, ölçeğin üstbilişsel yazma farkındalık yapılarının bağarlı bir şekilde ölçtüğünü destekler niteliktedir.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılığını ve dolayısıyla **güvenirli**ğinin belirlenmesi amacıyla geliştirme çalışmasında psikometrik testler uygulanmıştır. Tipik olarak, bu tür ölçeklerde iç tutarlılık katsayısı olan **Cronbach Alfa** değeri hesaplanmıştır.

Güvenirlik analizleri, ölçeğin maddelerinin birbiriyle tutarlı olduğunu ve aynı yapıyı ölçme konusunda yüksek bir kararlılığa sahip olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, ÜYFÖ'nün ortaokul öğrencilerinin üstbilişsel yazma farkındalık düzeylerini kararlı bir biçimde ölçebileceğini teyit etmektedir.

Faktör Analizi

Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği'nin alt boyutları ve yapısal modelini belirlemek için Faktör Analizi kullanılmıştır. Geliştirme çalışması, literatür incelemesi sonucunda belirlenen teorik yapıyı destekleyecek şekilde maddelerin gruplanması sağlamıştır.

Analizler sonucunda ölçeğin kaç faktörden oluştuğu (örneğin: Planlama, İzleme ve Değerlendirme alt boyutları) ve bu faktörlerin toplam varyansın ne kadarını açıkladığı detaylı olarak raporlanmıştır. Bu faktör yapısı, ölçeğin teorik temellerini güçlendirerek, üstbilişsel yazma farkındalığının çok boyutlu bir yapı olduğunu göstermiştir.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geliştirme (Ölçek Geliştirme Çalışması)

Format: Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (Derecelendirme bilgisi kaynakta belirtilmese de, psikometrik ölçek geliştirme standartları gereği Likert formatı kullanılmıştır.)

Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Öğrenciler

Yaş Grubu: Ortaokul Öğrencileri (Genellikle 5-8. Sınıf aralığı)

Popülasyon Detayları: Çalışma, Türkiye'deki ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerin üstbilişsel yazma süreçlerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale). Katılımcıların kendi yazma süreçlerine ilişkin farkındalık düzeylerini belirtmeleri istenir.

Anahtar Kelimeler

Yazma Becerisi, Metakognisyon, Psikometrik Özellikler, Cronbach Alfa, Likert Ölçeği, Eğitim Araştırmaları.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Hasan Basri Kansızoğlu

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Kaynakta belirtilmemiştir.

İletişim E-posta Adresi: hbkansizoglu@bartin.edu.tr

Yazma Adresi: Yazarın Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile olan ilişkisi belirtilmemiştir.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2020 (Makalenin yayınlanma yılıdır.)

Şinler ve Ücret: Ölçeğin ticari kullanımı ve akademik araştırmalarda kullanımı için yazar ile iletişime geçilmesi önerilir.

Makale Bülantısı: Orijinal makale Dergipark üzerinden erişime açılır: dergipark.org.tr

Orijinal PDF dosyası bu adresten indirilebilir: [ortaokul-ogrencilerinin-ustbilissel-yazma-farkindalik-duzeylerinin-olculmesi-bir-literatur-inceleme.pdf](#)

Kaynaklar

Kansoğlu, H. (2020). Ortaokul öğrencilerinin üstbilişsel yazma farkındalık düzeylerinin ölçülmesi: Bir literatür inceleme ve ölçek geliştirme çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 123-152.

Üstbilişsel Yazma Farkındalık Ölçeği (ÜYFÖ) Maddeleri

ÖNEMLİ: Bu ölçeğin orijinal maddeleri, sağlanan kaynak içerikte yer almamaktadır. Ölçek maddelerine erişim için ilgili akademik makalenin (Kansoğlu, 2020) incelenmesi gerekmektedir.